

DEVLET BÜTÇESİ

KISA ÖZET

MLY301U

DEVLET BÜTÇESİ

1. Ünite – Devlet Bütçesi Özellikleri ve İşlevleri

DEVLET BÜTÇESİ KAVRAMI VE ÇEŞİTLİ TANIMLARI

Devlet bütçesinin tanımı yapılmaya çalışıldığında çeşitli yazarların farklı tanımlar yaptığını görmekteyiz. Her bir yazar bütçenin farklı özelliklerini vurgulamaktadır.

“Bütçe nedir?” sorusuna verilen bazı yanıtlar şunlardır:

- Bütçe, en basit olarak gelir giderleri gösteren bir dokümandır.
- Bütçe, gelecekte devletin harcayacağı paralarla toplayacağı gelirlerin tahmindir.
- Bütçe, kaynaklarla amaçlara ulaşmak için bir araçtır.
- Bütçe, yürütme organı ile halk arasında yapılan bir sözleşmedir.

Devlet bütçesi “kamu kurum ve kuruluşlarının, belirli bir dönem için gelir ve giderlerini tahmin eden, bunların uygulanmasına önceden izin veren hukuki bir doküman”dır. Görüleceği gibi klasik tanım, bütçenin siyasi ve hukuki niteliğini vurgulamaktadır. Ancak bütçenin işlevleri, okunduğunda anlaşılacağı gibi bütçenin tanımda yer alması gereken başka nitelikleri de vardır. Dolayısıyla çağdaş anlamda bütçe tanımı için, bütçelerin kaynakları etkin tahsis eden, gelir dağılımında adaleti ve ekonomik istikrarı sağlayan bir araç olarak kullanılması da klasik tanım içersine yerleştirilmelidir. Böylece bütçe, klasik maliyecilerin anladığı dar kapsamlı bir mali denge aracı olmaktan çıkıp ekonomik denge aracı olmaya geçişiyle niteliği ve kapsamı genişletilmektedir. Fransız maliyeci Edgar Allix bütçeyi “Devletin belli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen, gelirin toplanmasına giderin yapılmasına izin veren bir tasarruftur.” şeklinde tanımlamıştır. Rene Stourm’un tanımı: “Devlet bütçesi, kamu gelirleri ile giderlerinin önceden verilmiş iznini (tahmin ve onay) kapsayan bir tasarruftur.”

BÜTÇENİN KLASİK İŞLEVLERİ

Bütçenin Mali İşlevi: Bütçenin en eski ve en olağan işlevlerinden biri mali işlevdir. Devletin üzerine almış olduğu bazı görevler vardır. Kamu Maliyesi derslerinden hatırlayacağınız üzere devletler en azından jandarma devlet anlayışı içersinde iç ve dış güvenlik hizmetlerini yerine getirmektedir. Bu hizmetlerin gerektirdiği bazı giderlerin yapılması da zorunludur. İşte mali işlev, devlet hizmetlerinin gerektirdiği maliyetleri ve bunların finansmanını zorunlu kılmaktadır. Elbette bu giderler ve gelirler arasında bir denge kurulmasını da gerektirmektedir.

Bütçenin Siyasal İşlevi: Dünya tarihinde ilk bütçelerin yapılma nedeni, devletin hangi hizmetleri yapacağını ve bu hizmetlere halkın katkısının ne olacağını belirlemek arzusudur. Bu nedenle de bütçenin ortaya çıkışının temel nedeni “siyasal”dır. Siyasi rejimlerin en yaygını olan demokrasilerin gelişmesinde de bütçelerin etkisi çok fazladır. Bütçenin siyasi işlevi sadece demokratik ülkelerde geçerlidir. Çünkü halkın isteklerinin ve rızasının bütçelerde yer bulabilmesi ancak demokratik hakların kullanımıyla gerçekleşebilmektedir. Örneğin bazı baskı gruplarının, temsil ettikleri grubun istekleri ve çıkarları için lobi faaliyetleri yapması, konferanslar düzenlemesi veya gösteriler yapması demokratik yöntemlerle bütçelerin etkilenmesine örnektir. Ancak örneğin totaliter rejimlerde bütçe yapılırsa bile, bu bütçeler halkın demokratik hakları kullanması söz konusu olmadığı için büyük olasılıkla sadece diktatörün istediği ve şekillendirdiği bütçe olacaktır. Devlet bütçelerinden siyasi olarak beklenen görev, halkın istekleriyle uyumlu ve halkın ihtiyaçlarını karşılayan bir araç olmasıdır.

Bütçenin Hukuki İşlevi: Bütçenin klasik tanımında yer alan bir unsur da bilindiği üzere bütçenin hukuki bir doküman olmasıdır. Gelir toplanması, gider yapılması, borç alınması gibi bütçe uygulamasıyla ilgili denetimi düzenleyen hukuk dalı, mali hukuktur. Mali hukuk kapsamında devlet gelirlerine ve giderlerine dayanak oluşturan tüm yasalar, bütçenin hazırlanmasına, uygulanmasına, denetlenmesine ilişkin yasalar, Sayıştay Yasası, kesin hesap kanunları, vergi yasaları ve borçlanma yasaları, dış ülkelerle yapılan mali anlaşmalar yer almaktadır. Elbette bu yasaların başında anayasalar

DEVLET BÜTÇESİ

gelmektedir. Çünkü bütçe hakkıyla bağlantılı olan, yürütme ve yasama organlarının konuya ilişkin sınırlarını çizen kurallar anayasalarda yer almaktadır.

Bütçenin Denetim İşlevi: Bütçenin klasik anlamdaki tanımı düşünüldüğünde bütçenin denetim işlevi de hemen anlaşılacaktır. Çünkü bütçenin tanımında yer alan gelir ve giderlerin uygulanmasına önceden izin veren bir belge olması sonucunda, verilen bu iznin de nasıl kullanıldığının denetlenmesini gerektirmektedir. Bir başka deyişle parlamento hükümete vermiş olduğu uygulama iznini en azından mali yılsonunda denetlemek isteyecektir. Bu denetim siyasi denetim olarak adlandırılmaktadır. Bilindiği gibi devlet bütçeleri ülke ekonomilerinde oldukça önemli büyüklüklere sahiptir. Çeşitli ülkelerde GSMH'nin yaklaşık %20'si ile %60'ı arasında paya sahiptir. Bu kadar büyük bir paranın harcanmasının ve paranın toplanmasının mali yıl içerisinde denetimin yapılması gereklidir.

BÜTÇENİN ÇAĞDAŞ İŞLEVLERİ

Bütçenin klasik işlevleri yanında, günümüz modern devletlerinde çağdaş işlevleri de bulunmaktadır. Özellikle devlet anlayışında meydana gelen değişimlerle birlikte devlet bütçelerine klasik işlevlerin dışında bazı yeni işlevlerde yüklenmeye başlanmıştır. Devlet bütçeleri günümüzde kaynakları daha etkin tahsis etmek, gelir dağılımında adaleti sağlamak, ekonomide istikrarı sağlamak, kamu yönetiminde bir araç olarak kullanılmak gibi yeni işlevleri üzerine almıştır.

Kaynak Tahsisinde Etkinlik İşlevi: Bu işlev, bir yandan kamu kesimi ve özel kesim arasında kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanmasını amaçlarken diğer yandan kamu kesiminin yapacağı hizmetlerde birbirine rakip çıkar ve talepler arasında kaynak tahsis etmesini de amaçlar. Hangi hizmetlerin kamu tarafından, hangilerinin özel sektör tarafından yapılacağına karar verebilmek için, ne tür hizmetler hangi sektörde daha etkin üretilebilir sorusuna yanıt aranmalıdır. Örneğin kamu maliyesi derslerinden bilindiği üzere ekonomilerde tam kamusal mallar olarak adlandırılan mal/hizmetlerin özel sektöre üretilemedikleri bu nedenle de kamu kesimi tarafından üretilmelerinin zorunlu olduğunu bilinmektedir. Bir başka deyişle kamu malları, kamu kesiminde daha etkin üretilmektedir

4

Gelir Dağılımında Adalet İşlevi: Serbest piyasa ekonomileri, devlet tarafından herhangi bir düzenleme yapılmadığında gelir dağılımını bozduğu bilinmektedir. Gelir dağılımının gittikçe bozulmasının toplumsal huzursuzluklar yaratacağı bilindiğine göre, devletin bütçeleri aracılığı ile gelir dağılımını düzeltme görevini üstlenme gereği ortaya çıkmaktadır. Günümüzde devletlerin zaman zaman "modern Robin Hood" olarak davranması gerektiği söylenmektedir. Bir başka deyişle devletin zenginden daha çok alıp geniş halk kesimlerine hizmet götürmesi gerektiği söylenmektedir. Devletler bu biçimde bir politika izlerlerse gelir dağılımında nispi bir düzelme ortaya çıkacaktır.

Ekonomik İstikrar İşlevi: Serbest piyasaların bazı ekonomik koşullarda, ekonomik istikrarı sağlayamadığı veya koruyamadığı bilinmektedir. Ekonomiler zaman zaman depresyonist baskılar altında, başka zamanlarda ise enşasyonist etkiler altında kalmaktadır. Bu ve buna benzer ekonomik sorunları devletlerin bütçeleri aracılığıyla çözmeye çalışması gerekmektedir. Ekonomik istikrarı sağlama kavramı tam istihdamı sağlanmayı, fiyat istikrarını sağlanmayı, ödemeler dengesini sağlanmayı ve ekonomik kalkınmayı sağlamayı kapsamaktadır. Ekonomilerde eksik istihdam koşulları geçerli olabilmektedir. Günümüzde, özellikle işgücü piyasasında işsizliğin yaygın bir sorun olarak tüm ülkelerde yaşandığı görülmektedir. İşsizlik sorunun piyasa ekonomileri tarafından çözümlenememesi hâlinde kamu kesiminin yine devlet bütçesi ile işsizlikle mücadele etmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Benzer biçimde yaygın bir fiyat istikrarsızlığı olan enşasyon sorunu da kamu kesiminin müdahalesi olmadan çözümlenmesi oldukça güçtür.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız 

<https://www.kolaysinavlar.com/devlet-butcesi-ady212u?search=MLY301U>